

เอกสารประกอบการเรียน

ชุด ทักษะศิลป์สร้างสรรค์
วิชาทัศนศิลป์(ศ21102)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
เล่ม 2 ทักษะธาตุ

นางสาวพิมพ์สวาสดี ผกากรอง

โรงเรียนมัธยมศึกษาจุฬารักษ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียน ชุด ทักษะศิลปะสร้างสรรค์ วิชาทัศนศิลป์(ศ21102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2 เรื่อง **ทัศนธาตุ** นี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาทัศนศิลป์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา ปีพุทธศักราช 2551 โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถศึกษาเนื้อหา และทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการเรียนฯ เล่มนี้ จะอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน วิชาทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง

สวัสดีจ้า...ยินดีที่ได้รู้จัก
กระผมนายใจดี เรามา
เรียนรู้ด้วยกันนะครับ

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพ	ง
คำแนะนำในการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับครู	จ
คำแนะนำในการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับนักเรียน	ฉ
มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	ช
จุดประสงค์การเรียนรู้	ซ
แบบทดสอบก่อนเรียน	1
ทัศนธาตุ	3
รูปแบบของทัศนธาตุ	3
ใบงานที่ 1 เรื่อง รูปแบบของทัศนธาตุ	16
ใบงานที่ 2 เรื่อง สี	18
ใบงานที่ 3 เรื่อง รูปแบบของทัศนธาตุ	20
ทัศนธาตุกับการจัดองค์ประกอบศิลป์	17
ใบงานที่ 4 เรื่อง ทัศนธาตุกับการจัดองค์ประกอบศิลป์	30
ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม	32
ใบงานที่ 5 เรื่อง ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม	
สรุป	27
แบบทดสอบหลังเรียน	29
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	30
บรรณานุกรม	31
ภาคผนวก	32
ประวัติผู้จัดทำ	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ประสานกันของจุด กลายเป็นรูปร่างรูปทรง.....	3
2 เส้นตรงแนวตั้ง.....	4
3 เส้นตรงแนวนอน.....	4
4 เส้นเฉียง.....	5
5 เส้นพื่นปลา.....	5
6 เส้นประ	5
7 เส้นโค้งลง.....	6
8 เส้นโค้งขึ้น.....	6
9 เส้นคด.....	6
10 เส้นก้นหอย.....	7
11 เส้นโค้งอิสระ.....	7
12 ค่าน้ำหนักของแสงและเงา.....	8
13 น้ำหนักที่เกิดจากเงาของวัตถุที่เกิดบนพื้นหรือผาดบนวัตถุอื่นที่รองรับ.....	8
14 วงจรสี.....	9
15 วรรณะสีร้อน.....	10
16 วรรณะสีเย็น.....	10
17 การใช้สีวรรณะสีร้อน.....	11
18 การใช้สีวรรณะสีเย็น.....	11
19 จิตวิทยาของสี.....	12
20 พื้นผิวลักษณะต่าง ๆ	13
21 พื้นผิวเรียบลื่นในงานประติมากรรมให้ความรู้สึกหุ่ ละเอียด และมีค่า.....	13

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
21 พื้นผิวเรียบสลับในงานประติมากรรมให้ความรู้สึกหยาบ ละเอียดย และมีค่า.....	13
22 รูปร่างและรูปทรงเรขาคณิต.....	14
23 รูปร่างและรูปทรงอิสระ.....	14
24 ที่ว่างแบบเปิด และที่ว่างแบบปิด.....	15
25 การจัดภาพอย่างมีเอกภาพ.....	24
26 การออกแบบลวดลายกระเบื้องที่อาศัยสมดุลแบบเหมือนกันทั้งซ้ายและขวา.....	25
27 การจัดภาพแบบ สมดุลแบบซ้าย-ขวาไม่เท่ากัน.....	25
28 The Starry Night ผลงาน ฟินเซนต์ ฟาน ก็อกซ์.....	26
29 ภาพที่มีความกลมกลืนของเส้น รูปร่างรูปทรง ลักษณะผิว สี น้ำหนักและเนื้อหา.....	27
30 ความขัดแย้งของรูปทรง ผลงาน พิชญ ศุภนิมิต(คศ.1979).....	27
31 ภาพหุ่นนิ่ง.....	30
32 Still life.....	31
33 จุดในธรรมชาติ.....	34
34 เส้นในสิ่งแวดล้อมและในงานทัศนศิลป์.....	35
35 น้ำหนักของแสงเงาในธรรมชาติ.....	36
36 น้ำหนักของแสงเงาในงานทัศนศิลป์.....	36
37 สีในธรรมชาติและงานทัศนศิลป์.....	37
38 พื้นผิวในงานทัศนศิลป์.....	38
39 รูปร่างและรูปทรงในงานทัศนศิลป์.....	39
40 ที่ว่างในธรรมชาติที่มองดูแล้วปลอดโปร่งไม่ทึบตันและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิด จินตนาการเป็นงานศิลปะ.....	40
41 ที่ว่างในงานทัศนศิลป์ซึ่งศิลปินถ่ายทอดความงาม.....	40

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับครู
เล่ม 2 เรื่อง ทศนธาตุ
วิชาทัศนศิลป์(ศ21102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง **ทศนธาตุ** เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ใช้เป็นคู่มือครูและนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหา แบบทดสอบ แบบฝึกทักษะ และภาพประกอบ โดยมีขั้นตอนการใช้เอกสารประกอบการเรียนดังต่อไปนี้

1. เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ ใช้ประกอบการสอนวิชาทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ศึกษาสาระสำคัญ เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหา ใบบาง แบบทดสอบหลังเรียน เฉลยแบบฝึกทักษะ เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน แบบบันทึกคะแนน แบบสังเกตพฤติกรรม
3. ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการศึกษาเนื้อหาและการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ
4. ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารที่แสดงไว้ในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียนสำหรับนักเรียน
เล่มที่ 2 เรื่อง ทศนธาตุ
วิชาทัศนศิลป์(ศ21102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เอกสารเล่มนี้ เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียน และเป็นเอกสารที่นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนอ่านคำแนะนำ ทำตามคำชี้แจงแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ นักเรียนจะได้รับความรู้อย่างครบถ้วนโดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ทราบว่า เมื่อจบบทเรียนแต่ละบทแล้ว นักเรียนสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้าง
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วตรวจคำตอบที่เฉลยไว้ทำแบบฝึกหัดของแต่ละเรื่อง เพื่อให้รู้ว่ามีพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด
3. ศึกษาเอกสารและทำแบบฝึกกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการทบทวนให้มีความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหาลึกซึ้งขึ้น
4. ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง
5. นักเรียนแต่ละคนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่เปิดดูเฉลยก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบเฉลยแบบฝึกกิจกรรมทุกกิจกรรม
6. หากนักเรียนต้องการศึกษาเพิ่มเติมสามารถศึกษาได้จากจากหนังสือและเอกสารที่แสดงไว้ในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก
ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด ศ 1.1 ม.1/1 บรรยายความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของงาน
ทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อมโดยใช้ความรู้เรื่องทัศนธาตุ

เนื้อหาที่จะต้องศึกษา

ทัศนธาตุ

รูปแบบของทัศนธาตุ

ทัศนธาตุกับการจัดองค์ประกอบศิลป์

ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม

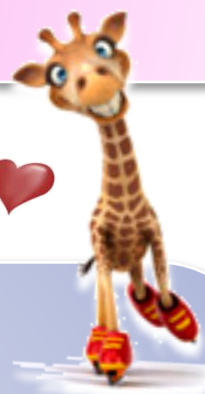

เอกสารประกอบการเรียน ชุด ทักษะศิลปะสร้างสรรค์

เล่มที่ 2 ทักษะธาตุ

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ทัศนศิลป์ เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางความคิดสร้างสรรค์ จิตนาการ ซึ่งสามารถรับรู้ทางการมองเห็น

จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้(K)

1. รู้และอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของทัศนธาตุได้
2. บอกองค์ประกอบของทัศนธาตุได้
3. บอกหลักการนำองค์ประกอบของทัศนธาตุไปใช้ในงานทัศนศิลป์ได้
4. รู้และอธิบายถึงการจัดองค์ประกอบศิลป์ของทัศนธาตุได้
5. อธิบายทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ได้
6. จำแนกคุณลักษณะของทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ได้
7. บอกความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ได้

ด้านทักษะกระบวนการ (P)

1. นำเสนอความรู้ เรื่อง ความหมาย และความสำคัญของทัศนธาตุ
2. อภิปรายความรู้ เรื่อง องค์ประกอบของทัศนธาตุและหลักการนำ
3. องค์ประกอบของทัศนธาตุ ไปใช้ในงานทัศนศิลป์ได้
4. นำเสนอความรู้และร่วมอภิปราย เรื่อง ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อมได้
5. จัดองค์ประกอบศิลป์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (C)

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ทศนธาตุ
วิชาทัศนศิลป์(21102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดใส่เครื่องหมายกากบาท × ลงในกระดาษคำตอบ

1. ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของทัศนธาตุ คืออะไร

- ก. สี
- ข. เส้น
- ค. รูปทรง
- ง. แสงเงา

2. ข้อใดต่อไปนี้ ไม่ใช่องค์ประกอบของทัศนธาตุ

- ก. น้ำหนัก ที่ว่าง
- ข. เส้น สี แสงเงา
- ค. รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว
- ง. ความสมดุล สัดส่วน จุดสนใจ

3. เส้นที่ให้ความรู้สึกแข็งแรงมั่นคง คือข้อใด

- ก. เส้นฟันปลา
- ข. เส้นตรงตามแนวตั้ง
- ค. เส้นตรงตามแนวนอน
- ง. เส้นเอียงหรือเส้นทแยง

4. ข้อใดคือลักษณะของรูปทรงที่ถูกต้อง

- ก. รูปทรงมี 2 มิติ
- ข. รูปทรงมี 3 มิติ
- ค. รูปทรงไม่มีน้ำหนัก
- ง. รูปทรงไม่มีปริมาตร

5. สีขั้นที่ 1 หรือแม่สี ได้แก่สีอะไรบ้าง
  - ก. สีแดง สีส้ม สีม่วง
  - ข. สีน้ำเงิน สีเขียว สีแดง
  - ค. สีเหลือง สีน้ำเงิน สีม่วง
  - ง. สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน
6. สีขั้นที่ 2 เกิดจากแม่สี 2 สีผสมกันในอัตราส่วนเท่าไร
  - ก. อัตราส่วน 1 : 1
  - ข. อัตราส่วน 1 : 2
  - ค. อัตราส่วน 1 : 3
  - ง. อัตราส่วน 1 : 4
7. สีในข้อใดให้ความรู้สึก “ใจเย็น สง่า นวลตา สุขุม”
  - ก. สีม่วง
  - ข. สีส้ม
  - ค. สีเทา
  - ง. สีน้ำตาล
8. การจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ต้องการให้เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน คือข้อใด
  - ก. จังหวะและจุดสนใจ
  - ข. ความเป็นเอกภาพ
  - ค. ความสมดุล
  - ง. สัดส่วน
9. ข้อใดคือการจัดองค์ประกอบศิลป์
  - ก. การจัดบริเวณให้เหมาะสม
  - ข. การนำ แสง เงา สี จังหวะ มาจัดร่วมกัน
  - ค. การแยกส่วนประกอบของทัศนธาตุออกให้ชัดเจน
  - ง. การนำทัศนธาตุมาประกอบกันให้เกิดงานทัศนศิลป์
10. สิ่งแวดล้อมกับการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร
  - ก. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์
  - ข. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ
  - ค. สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสุขให้กับมนุษย์
  - ง. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์มีการดำรงชีวิตมาแต่โบราณ

ทัศนธาตุ

ทัศนธาตุ หมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัยของการมองเห็น เป็นส่วนสำคัญที่รวมกันเป็นรูปร่างของสิ่งทั้งหลายตามที่ตามองเห็น ได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วน แสงเงา สี บริเวณว่าง และพื้นผิว เป็นส่วนประกอบสำคัญของ งานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์เกิดเป็นผลงานทัศนศิลป์ที่มีคุณค่าทางความงาม และสื่อความหมายตามความคิดของผู้สร้างสรรค์ได้

รูปแบบของทัศนธาตุ

1. **จุด (dot)** ไม่มีมิติ เมื่อนำมาเรียงต่อกันจะกลายเป็นเส้น ถ้าจัดรวมกลุ่มกันจะกลายเป็นรูปร่างหรือเป็นน้ำหนักที่ให้ปริมาตรแก่รูปทรง จากจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งมีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นด้วยจินตนาการปรากฏอยู่ เรียกว่าเส้นโครงสร้าง เราสามารถพบเห็นจุดได้โดยทั่วไปในธรรมชาติ เช่น ดวงดาวบนท้องฟ้า บนส่วนต่างๆของผิวพืชและสัตว์ บนก้อนหิน พื้นดิน ฯลฯ

ภาพที่ 1 การประสานกันของจุด กลายเป็นรูปร่างรูปทรง
ที่มา : <http://www.cpss.ac.th.2552/06/04>.

2. **เส้น (line)** เส้น คือ จุดหลาย ๆ จุดต่อกันเป็นสาย เป็นแถวแนวไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเป็นทางยาวหรือจุดที่เคลื่อนที่ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งด้วยแรงผลักดัน หรือ รอยขีดเขียนของวัตถุเป็นรอยยาว เส้นแบ่งเป็นลักษณะใหญ่ ๆ 2 ลักษณะ ดังนี้

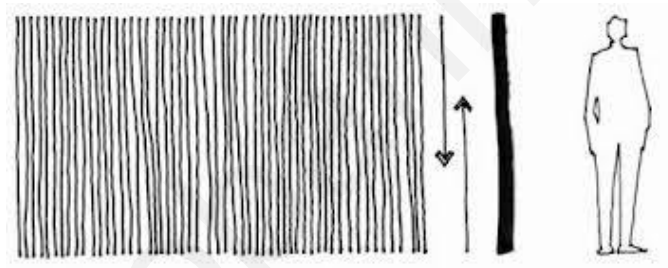
2.1 เส้นตรง

2.2 เส้นโค้ง

ซึ่งเส้นแต่ละลักษณะจะมีความหมายในตัว เช่น

เส้นตรง

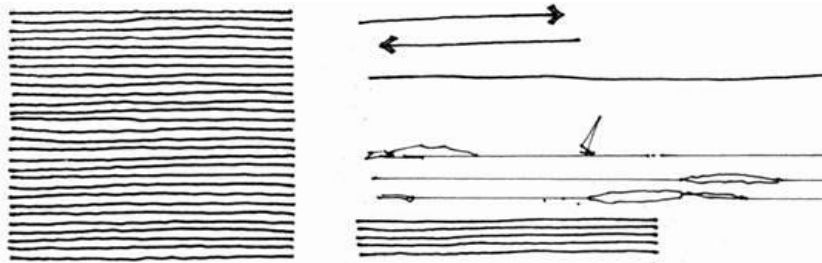
1) **เส้นตั้ง** คือ เส้นตรงที่ตั้งฉากกับพื้นระดับให้ความรู้สึกมั่นคง แข็งแรง สง่า รุ่งเรือง สมดุล พุ่งขึ้น

ภาพที่ 2 เส้นตรงแนวตั้ง

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2554/06/02>.

2) **เส้นนอน** คือ เส้นตรงที่นอนราบไปกับพื้นระดับ ให้ความรู้สึกกว้างขวาง สงบเยือกเย็น ผ่อนคลาย

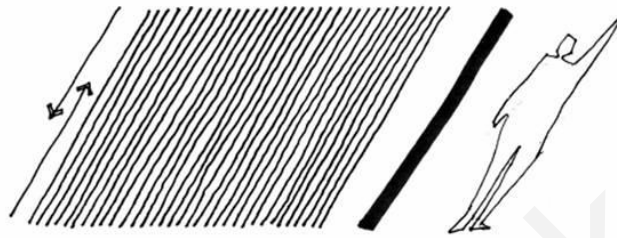

ภาพที่ 3 เส้นตรงแนวนอน

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2554/06/02>.

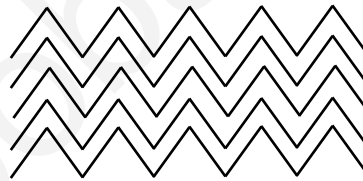
3) **เส้นเฉียง** คือ เส้นตรงเอนไม่ตั้งฉากกับพื้นระดับให้ความรู้สึกไม่มั่นคง เคลื่อนไหว แปรปรวน ไม่สมบูรณ์

ภาพที่ 4 เส้นเฉียง

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2554/06/02>.

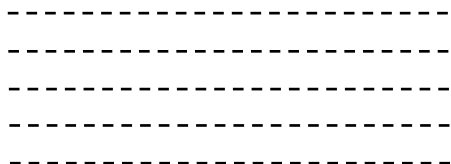
4) **เส้นฟันปลา** คือ เส้นตรงหลายเส้นต่อกันสลับขึ้นลงระยะเท่ากัน ให้ความรู้สึกรุนแรง กระแทก ตื่นเต้น อันตราย ชัดแย้ง

ภาพที่ 5 เส้นฟันปลา

ที่มา : พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

5) **เส้นประ** คือ เส้นตรงที่ขาดเป็นช่วง ๆ มีระยะเท่ากัน ให้ความรู้สึกต่อเนื่องขาด ระยะใจหาย ไม่แน่นอน

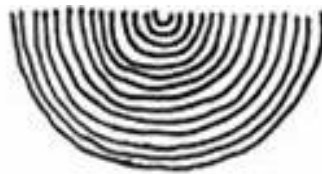
ภาพที่ 6 เส้นประ

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

เส้นโค้ง

1) **เส้นโค้งลง** คือ เส้นที่เป็นท้องกระทะคล้ายเชือกหย่อน ให้ความรู้สึกอ่อนโยน เคลื่อนไหวไม่แข็งแรง

ภาพที่ 7 เส้นโค้งลง

ที่มา : พิมพัสวาสดี ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

2) **เส้นโค้งขึ้น** คือ เส้นที่โค้งเป็นหลังเต่าคล้ายคันธนู ให้ความรู้สึกแข็งแรง เชื้อมนั่น เคลื่อนไหว

ภาพที่ 8 เส้นโค้งขึ้น

ที่มา : พิมพัสวาสดี ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

3) **เส้นคด** คือ เส้นโค้งขึ้นโค้งลงต่อเนื่องกันคล้ายคลื่นในทะเล ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ต่อเนื่อง อ่อนช้อย นุ่มนวล

ภาพที่ 9 เส้นคด

ที่มา : พิมพัสวาสดี ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

4) **เส้นกันหอย** คือ เส้นโค้งต่อเนื่องกันวนเข้าเล็กลงเป็นจุดคล้ายกันหอย ให้ความรู้สึกยึดอัด เคลื่อนไหวคลี่คลาย

ภาพที่ 10 เส้นกันหอย
ที่มา : พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

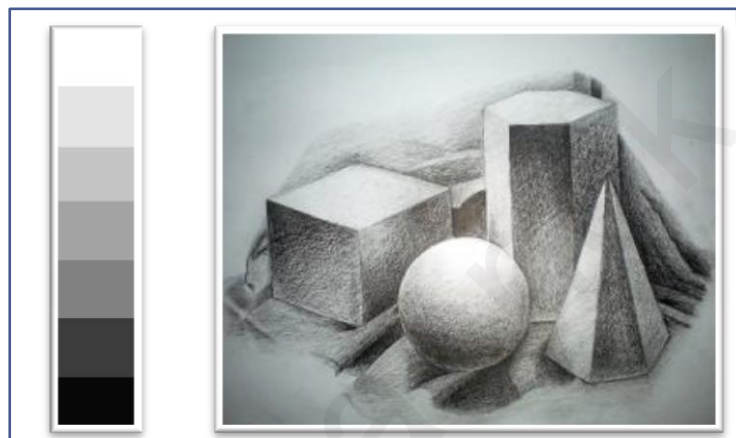
5) **เส้นโค้งอิสระ** คือ เส้นโค้งต่อเนื่องกันไปไม่มีทิศทาง คล้ายเชือกพันกัน ให้ความรู้สึกวุ่นวายยุ่งเหยิง ไม่เป็นระเบียบ

ภาพที่ 11 เส้นโค้งอิสระ
ที่มา : พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง (2555 : ภาพวาด).

3. **น้ำหนัก (tone)** เป็นค่าของความอ่อนแก่ของสีดำหรือสีอื่น ๆ หรือของแสงและเงา น้ำหนักมีสองมิติคือกว้างกับยาว มีน้ำหนักมีความเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุหลายชนิด เช่น ช่องว่าง รูปทรง และเส้นรวมอยู่เป็นหน่วยเดียวกัน การให้น้ำหนักลงไปในภาพจะก่อให้เกิดเป็นสองมิติขึ้น และมีความยาว ความกว้าง ทิศทาง และรูปร่างพร้อมกับเส้นรอบนอกเสมอ

ภาพที่ 12 ค่าน้ำหนักของแสงและเงา
ที่มา : <http://www.cpss.ac.th.2552/06/02>.

ภาพที่ 13 น้ำหนักที่เกิดจากเงาของวัตถุที่เกิดบนพื้น หรือพาดบนวัตถุอื่นที่รองรับ
ที่มา : <http://ruksinrspa.blogspot.com.2555/01/12>.

4. สี (Color) เป็นปรากฏการณ์ของแสงที่ส่องกระทบวัตถุ สะท้อนเข้าสู่ตามนุษย์ สี มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์

แม่สีและวงจรสี

แม่สี คือ สีที่นำมาผสมกันแล้วทำให้เกิดสีใหม่ ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากสีเดิม

แม่สี มีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. **แม่สีของแสง** เกิดจากการหักเหของแสงผ่านแท่งแก้วปริซึม มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน อยู่ในรูปของแสงรังสี ซึ่งเป็นพลังงานชนิดเดียวที่มีสี คุณสมบัติของแสงสามารถนำมาใช้ ในการถ่ายภาพ ภาพโทรทัศน์ การจัดแสงสี ในการแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

2. **แม่สีวัตถุธาตุ** เป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติ และจากการสังเคราะห์โดยกระบวนการทางเคมี มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน แม่สีวัตถุธาตุเป็นแม่สีที่นำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวาง ในวงการศิลปะ วงการอุตสาหกรรม ฯลฯ

แม่สีวัตถุธาตุ เมื่อนำมาผสมกันตามหลักเกณฑ์ จะทำให้เกิด วงจรสี ซึ่งเป็นวงสีธรรมชาติ เกิดจากการผสมกันของแม่สีวัตถุธาตุ เป็นสีหลักที่ใช้งานกันทั่วไป ใน วงจรสี จะแสดงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 14 วงจรสี

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com/node/46611.2552/06/02>.

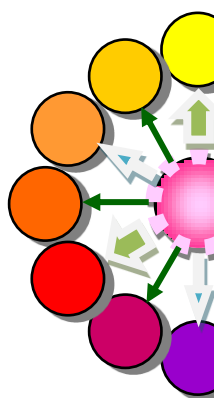

วรรณะของสี

วรรณะสีร้อน

คือ สีที่ให้ความรู้สึกร้อน การต่อสู้ ดิ้นรน ความมีชีวิต ความรุ่งโรจน์ โอ้อำ ความรัก ความรุนแรง เวลากลางวัน ได้แก่ ส่วนของ สีแดง ส้ม เหลือง น้ำตาล เป็นต้น

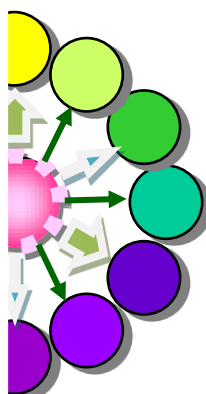

ภาพที่ 15 วรรณะสีร้อน

ที่มา : พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

วรรณะสีเย็น

คือ สีที่ให้ความรู้สึกลงบ สดชื่น สันติ ความเยือกเย็น ความคิดฝัน เวลากลางคืน ได้แก่ ส่วนของสี น้ำเงิน เขียว พ้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 16 วรรณะสีเย็น

ที่มา : พิมพ์สวัสดิ์ ผกากรอง(ภาพวาด : 2553)

ภาพที่ 17 การใช้สีวรรณะสีอุ่น

ที่มา : <http://www.rmutphysics.com/charud/nature.2554/03/12>.

ภาพที่ 18 การใช้สีวรรณะสีเย็น

ที่มา : <http://www.rmutphysics.com/charud.2555/01/12>.

จิตวิทยาของสี

จิตวิทยาของสี คือ อิทธิพลของสีที่มีผลต่อความรู้สึกและจิตใจของมนุษย์ ดังนี้

	สีน้ำเงิน	ให้ความรู้สึก	สงบ หนักแน่น เจียบขรึม
	สีเขียว	ให้ความรู้สึก	สดชื่น มีชีวิตชีวา ร่มเย็น
	สีแดง	ให้ความรู้สึก	ตื่นเต้น โอ้อ่า มั่งคั่ง ร้อน รุนแรง
	สีเหลือง	ให้ความรู้สึก	ร่าเริง สดใส น่าหล่อมใส ศรัทธา
	สีส้ม	ให้ความรู้สึก	สนุกสนาน เปิกบาน อบอุ่น
	สีม่วง	ให้ความรู้สึก	ความเร้นลับ มีเสน่ห์
	สีดำ	ให้ความรู้สึก	ลึกลับ น่ากลัว โศกเศร้า
	สีขาว	ให้ความรู้สึก	บริสุทธิ์ สะอาด
	สีชมพู	ให้ความรู้สึก	อ่อนโยน อ่อนหวาน บางเบา
	สีเทา	ให้ความรู้สึก	อ่อนเพลีย ห่อเหี่ยว ไม่มีพลัง
	สีน้ำตาล	ให้ความรู้สึก	อบอ้าว แห้งแล้ง ทрудโทรม
	สีฟ้า	ให้ความรู้สึก	สดใส อิสระ สดชื่น

ภาพที่ 19 จิตวิทยาของสี

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

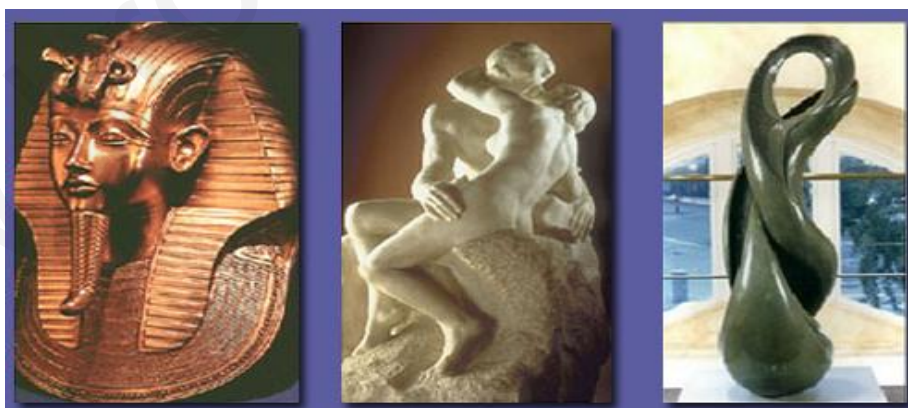

5. **พื้นผิว (texture)** คือ ลักษณะผิวของสิ่งต่าง ๆ มีหยาบ ละเอียด ด้าน มัน ขรุขระ ราบเรียบ เป็นริ้วเป็นรอย ฯลฯ พื้นผิวให้ความรู้สึกทางกายสัมผัส และพื้นผิวที่เกิดจาก การปรุงแต่ง เช่น การแกะสลักพื้นผิวของไม้เป็นลวดลายเพื่อให้สัมผัสได้เด่นชัด เทคนิคการสร้างพื้นผิวสามารถทำได้หลายแบบ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ อาจเขียนเป็นลวดลายหรือรูปร่างต่าง ๆ ประกอบการเขียนภาพการแสดงรายละเอียดก็เป็นการแสดงพื้นผิวได้เช่นเดียวกัน

ภาพที่ 20 พื้นผิวลักษณะต่าง ๆ

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

ภาพที่ 21 พื้นผิวเรียบสลับในงานประติมากรรมให้ความรู้สึกหยาบ ละเอียด และมีค่า

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

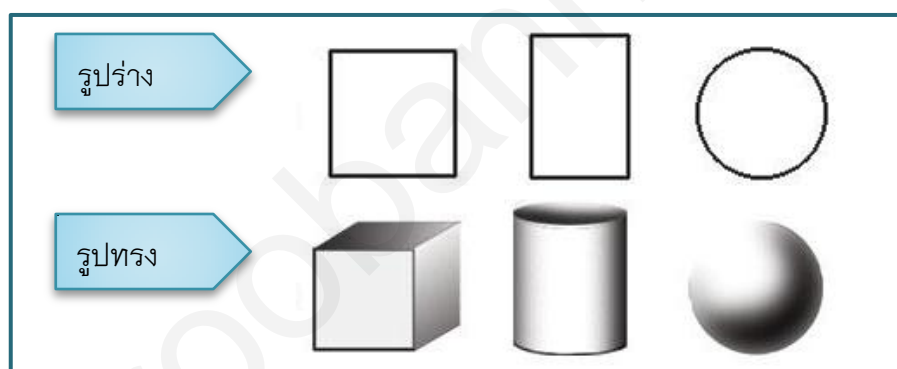

6. รูปร่าง (Shape) และรูปทรง (form)

รูปร่าง (Shape) คือ รูปแบน ๆ มี 2 มิติ มีความกว้างกับความยาวไม่มีความหนาเกิดจากเส้นรอบนอกที่แสดงพื้นที่ขอบเขตของรูปต่าง ๆ เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม หรือ รูปอิสระที่แสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าแสดงปริมาตรหรือมวล

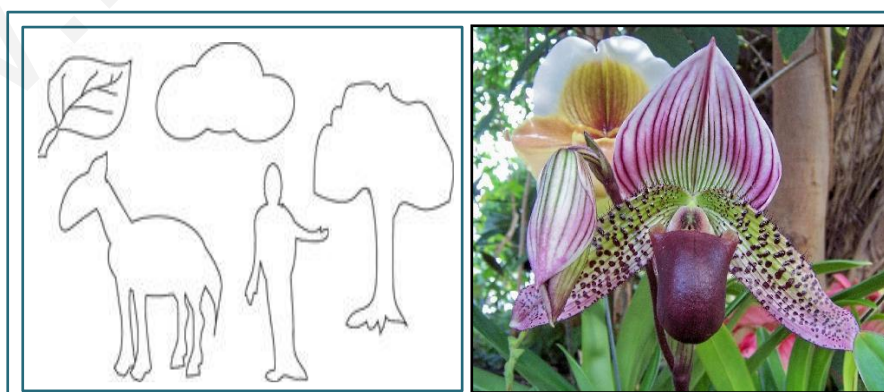
รูปทรง (Form) คือ รูปที่ลักษณะเป็น 3 มิติ โดยนอกจากจะแสดงความกว้าง ความยาวแล้ว ยังมีความลึก หรือความหนา หนา ด้วยเช่น รูปทรงกลม ทรงสามเหลี่ยม ทรงกระบอก เป็นต้น ให้ความรู้ลึกมีปริมาตร ความหนาแน่น มีมวลสาร ที่เกิดจากการใช้ค่าน้ำหนัก หรือการจัดองค์ประกอบของรูปทรง หลายรูปรวมกัน

รูปร่างและรูปทรงทางทัศนศิลป์โดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ รูปทรงเรขาคณิต (Geometric form) และรูปทรงอิสระ (free form)

ภาพที่ 22 รูปร่างและรูปทรงเรขาคณิต

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

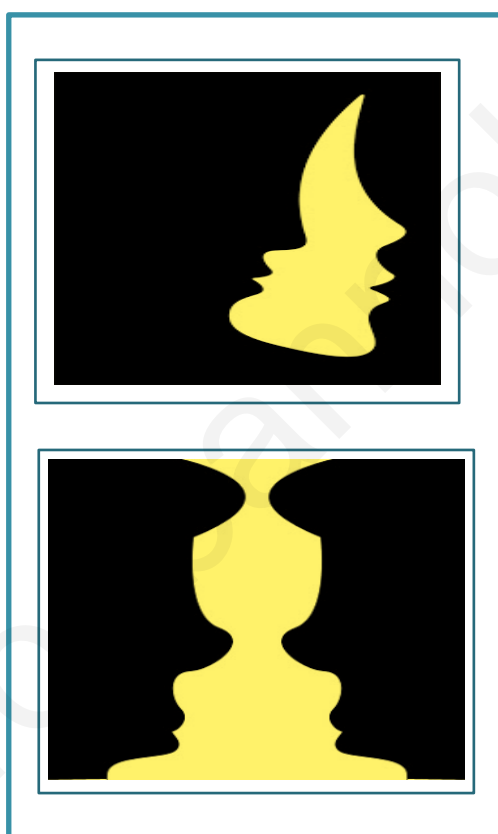
ภาพที่ 23 รูปร่างและรูปทรงอิสระ

ที่มา : <http://nrartdaily.blogspot.com/2013/04/2-2-3-1.html.2552/06/02>.

7. ที่ว่าง (space) คือ คู่ของรูปทรงที่ขัดแย้งกันตรงกันข้าม มีบทบาทในการสร้างและเสริมรูปทรงให้เด่นชัดขึ้น ความหมายของที่ว่าง มีอยู่หลายประการ เช่น หมายถึงอากาศที่โอบล้อมรูปทรง หรือระยะห่างระหว่างรูปทรง หรือที่เรียกว่า “ช่องไฟ” เป็นต้น

ภาพที่ 24 ที่ว่างแบบเปิดและที่ว่างแบบปิด

ที่มา : <http://pepolovely5401395.blogspot.com.2552/06/02>.

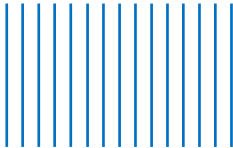

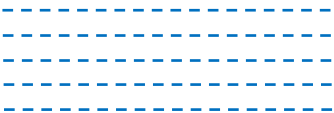
ทัศนธาตุ มีบทบาทในการสร้างสรรค์ งานทัศนศิลป์ โดย ศิลปินนำทัศนธาตุ รูปแบบต่าง ๆ นี้มาจัดวางตามหลักองค์ประกอบศิลป์ คือ เอกภาพ สมดุล จุดเด่น ความกลมกลืนและขัดแย้ง ให้มีความเหมาะสม หรือพอดี

ใบงานที่ 1 เรื่อง เส้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนวาดลักษณะของเส้นตามที่กำหนด พร้อมบอกความรู้สึกของเส้น

ชนิดของเส้น	ลักษณะของเส้น	ทำให้เกิดความรู้สึก
1. เส้นตั้ง		....
2. เส้นนอน		....
3. เส้นเฉียง		....
4. เส้นโค้ง		....
5. เส้นคด		....
6. เส้นฟันปลา		....
7. เส้นประ		....

ใบงานที่ 1 เรื่อง เส้น

เฉลย

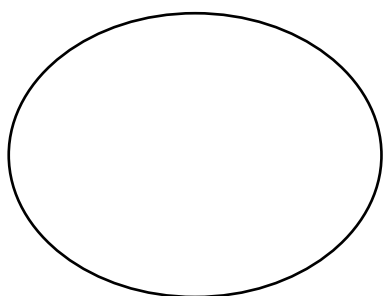
คำชี้แจง ให้นักเรียนวาดลักษณะของเส้นตามที่กำหนด พร้อมบอกความรู้สึกของเส้น

ชนิดของเส้น	ลักษณะของเส้น	ทำให้เกิดความรู้สึก
1. เส้นตั้ง		มั่นคง แข็งแรง สง่างาม เป็นระเบียบ
2. เส้นนอน		ราบเรียบ สงบนิ่ง ปลอดภัย ไม่มีอันตราย
3. เส้นเฉียง		เอียง ไม่ตรง ไม่มั่นคง รวดเร็ว
4. เส้นโค้ง		อ่อนโยน อ่อนช้อย นุ่มนวล
5. เส้นคด		ราบเคลื่อนไหวต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด
6. เส้นฟันปลา		เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแทกกระทั้น ตื่นเต้น อันตราย
7. เส้นประ		ไม่เป็นระเบียบ สับสนวุ่นวาย ไม่มั่นคง เสื่อมโทรม

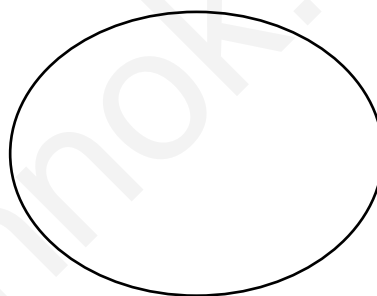

ใบงานที่ 2 เรื่อง สี

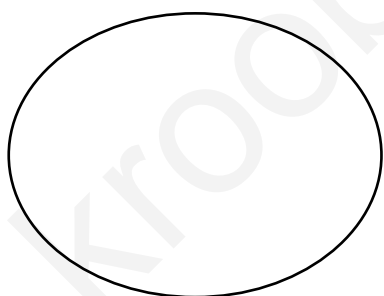
คำชี้แจง ให้นักเรียนระบายสีลงในวงกลม ให้ตรงกับอารมณ์และความรู้สึกที่กำหนด

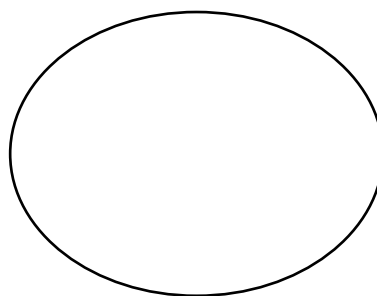
1. หนักแน่น เยือกเย็น สงบ

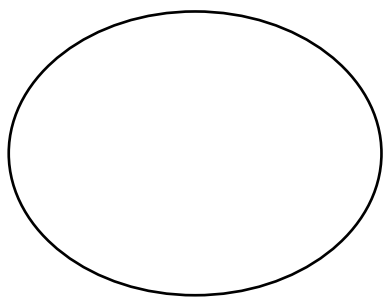
2. เยือกเย็น มีเสน่ห์ ลึกลับ

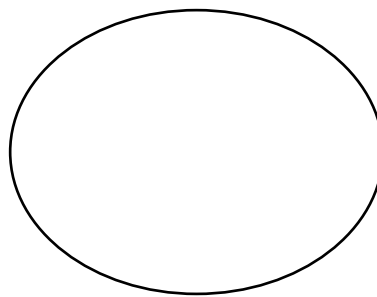
3. ใจเย็น สง่า ฉลาด สุขุม

4. ร้อนแรง ไร้ใจ อันตราย

5. สว่าง ร่าเริง ศรัทธา

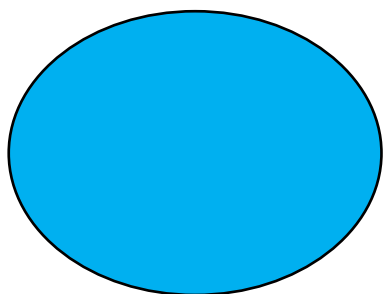
6. อบอุ่น แห้งแล้ง

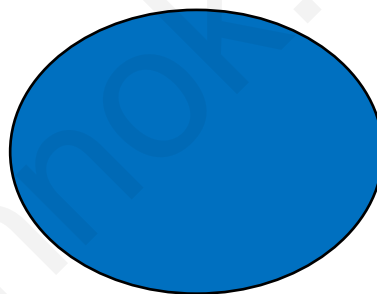
ใบงานที่ 2 เรื่อง สี

เฉลย

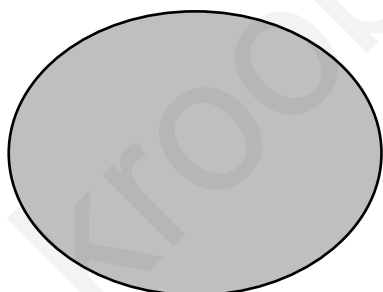
คำชี้แจง ให้นักเรียนระบายสีลงในวงกลม ให้ตรงกับอารมณ์และความรู้สึกที่กำหนด

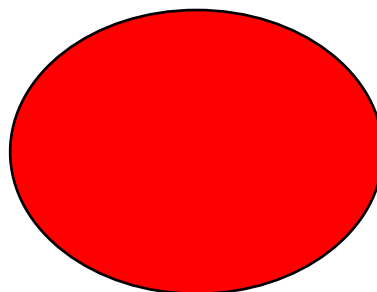
1. หนักแน่น เยือกเย็น สงบ

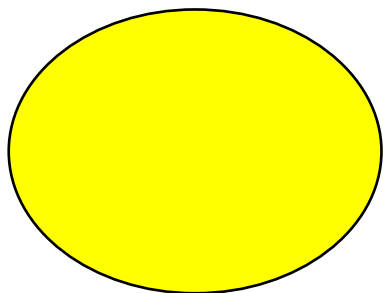
2. เยือกเย็น มีเสน่ห์ ลึกลับ

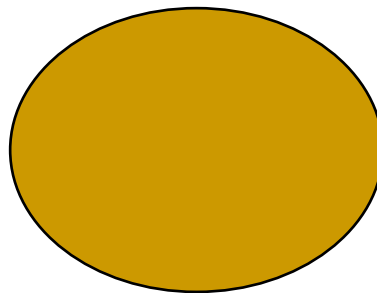
3. ใจเย็น สง่า ฉลาด สุขุม

4. ร้อนแรง เร้าใจ อันตราย

5. สว่าง ร่าเริง ศรัทธา

6. อบอุ่น แท้ใจ

ใบงานที่ 3 เรื่อง รูปแบบของทัศนธาตุ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จุด (Dot) หมายถึง .....
.....
2. จุดเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ .....
.....
3. ขนาด (Size) หมายถึง .....
.....
4. สัดส่วน (Proportion) หมายถึง .....
.....
.....
5. แสงเงา (Light-Shade) หมายถึง .....
.....
6. สี (Colour) หมายถึง .....
.....
7. แม่สีวัตถุธาตุ หมายถึง .....
.....
8. วงสีธรรมชาติ หมายถึง .....
.....
.....
9. สีกลาง คือ .....
.....
10. สีแท้ (Hue) คือ .....
.....

11. สีตรงกันข้าม คือ .....
12. สีข้างเคียง คือ .....
13. สีที่อยู่ในวรรณะสีร้อนมีสีอะไรบ้าง .....
14. สีที่อยู่ในวรรณะสีเย็นมีสีอะไรบ้าง .....
15. สีขั้นที่หนึ่งหรือแม่สี ได้แก่ สีอะไรบ้าง .....
16. สีขั้นที่สองเกิดขึ้นได้อย่างไรมีสีอะไรบ้าง .....
17. สีขั้นที่สามเกิดขึ้นได้อย่างไร .....
18. บริเวณว่าง (Space) หมายถึง .....
19. ลักษณะผิว (Texture) หมายถึง .....
20. จิตวิทยาของสี หมายถึง .....

ใบงานที่ 3 เรื่อง รูปแบบของทัศนธาตุ

เฉลย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- จุด (Dot) หมายถึง รอยแต้ม รอยขีด หรือรอยกด เป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุด เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ส่วนประกอบอื่น ๆ ไม่มี
- จุดเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ จุดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจุดที่มนุษย์สร้างขึ้น
รูปร่าง รูปทรงเลขาคณิต และรูปร่างรูปทรงอิสระ
- ขนาด (Size) หมายถึง ลักษณะของรูปที่กำหนด สังเกตได้ว่าใหญ่ เล็ก เท่านั้นเท่านั้นได้
ขนาดไม่ได้ขนาด เป็นต้น
- สัดส่วน (Proportion) หมายถึง การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของขนาด ความกว้าง
ความยาว ความสูง ความหนา ว่ามีความพอดี เหมาะสม เช่น สัดส่วนคน สัดส่วนของ
สิ่งของ เป็นต้น
- แสงเงา (Light-Shade) หมายถึง ความสว่างหรือความมืดของสิ่งของที่ตามองเห็น
- สี (Colour) หมายถึง ลักษณะของแสงหรือความเข้มของแสงหรือความถี่ของคลื่นแสง
ส่องมากระทบตาเราทำให้เห็นเป็นสี สัมผัสความสัมพันธ์กับแสง ถ้าไม่มีแสงจะมองไม่เห็นสี
- แม่สีวัตถุธาตุ หมายถึง แม่สีที่เกิดจากการผสมของวัตถุธาตุ ที่เกิดจากธรรมชาติ ได้
จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุต่าง ๆ
- วงสีธรรมชาติ หมายถึง การนำแม่สีวัตถุธาตุมาผสมกันครบทั้ง 12 สี ตามลำดับ คือ
สีเหลือง เขียวเหลือง เขียว เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง ม่วงแดง แดง ส้มแดง ส้ม
ส้มเหลือง
- สีกลาง คือ สีที่เกิดจากการนำสีเอาสีทุกสีในวงสีธรรมชาติมาผสมกันในปริมาณเนื้อสี
ที่เท่า ๆ กัน จะได้สีเทาแก่ เรียกว่า สีกลาง
- สีแท้ (Hue) คือ สีที่อยู่ในวงสีธรรมชาติที่สามารถผสมให้เป็นสีอื่นได้ เช่น เหลือง เขียว
น้ำเงิน ม่วงแดง เป็นต้น

11. สีตรงกันข้าม คือ สีที่อยู่ตรงกันข้ามกันในวงสี เป็นสีที่ตัดกันอย่างแท้จริง เช่น สีเขียวตัดกับสีแดง สีม่วงตัดกับสีเหลือง เป็นต้น
12. สีข้างเคียง คือ สีที่อยู่ใกล้เคียงกันทางด้านซ้ายหรือด้านขวาในวงสี สีข้างเคียงจะมีความกลมกลืนกัน เช่น สีเหลืองกับสีเขียวเหลือง สีเหลืองกับสีส้มเหลือง เป็นต้น
13. สีที่อยู่ในวรรณะสีร้อนมีสีอะไรบ้าง สีเหลือง ส้มเหลือง ส้ม ส้มแดง แดง ม่วงแดง ม่วง
14. สีที่อยู่ในวรรณะสีเย็นมีสีอะไรบ้าง สีเหลือง เขียวเหลือง เขียว เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน น้ำเงิน
15. สีขั้นที่หนึ่งหรือแม่สี ได้แก่ สีอะไรบ้าง สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน
16. สีขั้นที่สองเกิดขึ้นได้อย่างไรมีสีอะไรบ้าง เกิดจากการนำสีขั้นที่ 1 มาผสมกันเป็นคู่ ๆ เช่น สีแดงผสมกับสีน้ำเงินเป็นสีม่วง สีน้ำเงินผสมกับสีเหลืองเป็นสีเขียว สีแดงผสมกับสีเหลืองเป็นสีส้ม
17. สีขั้นที่สามเกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดจากการนำสีขั้นที่ 1 กับสีขั้นที่ 2 ที่อยู่ใกล้เคียงกันผสมกันเป็นคู่ ๆ มีสีอะไรบ้าง เช่น สีเหลืองผสมกับสีส้มเป็นสีส้มเหลือง สีส้มผสมกับสีแดงเป็นสีส้มแดง สีแดงผสมกับสีม่วงเป็นสีม่วงแดง สีเหลืองผสมกับสีเขียวเป็นสีเหลืองเขียว สีเขียวผสมกับสีน้ำเงินเป็นสีเขียวน้ำเงิน สีน้ำเงินผสมกับสีม่วงเป็นสีน้ำเงินม่วง
18. บริเวณว่าง (Space) หมายถึง ช่องว่างหรือที่ว่างที่อยู่ทั้งในรูปและนอกรูป บริเวณระหว่างรูปหลาย ๆ รูปจะเกิดช่องว่างขึ้น
19. ลักษณะผิว (Texture) หมายถึง ลักษณะภายนอกของวัตถุที่มองเห็นและสัมผัสพื้นผิวได้ แสดงความรู้สึกให้รู้ว่าหนาเบาละเอียด ขรุขระ มัน ด้าน เป็นต้น
20. จิตวิทยาของสี หมายถึง อิทธิพลของสีที่มีผลต่อความรู้สึกและจิตใจของมนุษย์

ทัศนธาตุกับการจัดองค์ประกอบศิลป์

องค์ประกอบศิลป์เป็นวิชาหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสร้างรูปทรงในงานศิลปะ การนำเอาทัศนธาตุ ได้แก่ จุด เส้น รูปว่าง รูปทรง น้ำหนักอ่อน-แก่ พื้นผิว และสี มาจัดวางสร้างรูปแบบต่าง ๆ อย่างลงตัว เหมาะสมกลมกลืน งดงาม มีชีวิตชีวาถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการจัดองค์ประกอบศิลป์

การจัดองค์ประกอบศิลป์นั้น ถือว่าเป็นทฤษฎีเบื้องต้นของการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพราะเป็นแนวทางที่ศิลปิน ใช้เป็นหลักในการสร้างสรรค์งานและพิจารณาคุณค่าของงานศิลปะ หลักในการจัดองค์ประกอบศิลป์ จะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการจัดวาง ดังนี้

เอกภาพ (Unity)

เอกภาพ หมายถึง ความเป็นหน่วยหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความกลมกลืนเข้ากันได้ เอกภาพในทางศิลปะ คือ การจัดภาพให้เกิดความสัมพันธ์อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ไม่กระจัดกระจายหรือก่อให้เกิดความสับสน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน แม้จะมีส่วนแตกแยกไปบ้างก็เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น แต่ดูผลรวมแล้วไม่เป็นลักษณะแบ่งแยก สิ่งที่ควรคำนึง คือ ให้มีเพียงหน่วยเดียวเท่านั้น จึงจะเกิดเอกภาพการจัดอย่างถูกต้อง เช่น เอกภาพของเส้น เอกภาพของรูปทรง เอกภาพของพื้นผิว เป็นต้น

ภาพที่ 25 การจัดภาพอย่างมีเอกภาพ

ที่มา : http://krumek.igetweb.com/article/art_284467.jpg.2552/06/02.

ความสมดุล (Balance)

ความสมดุลเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดภาพ ซึ่งการจัดภาพให้เกิดความสมดุลนั้นจะต้องยึดเอาศูนย์กลางของภาพหรือเส้นแบ่งกึ่งกลางภาพเป็นหลักในการแบ่ง เพราะปกติงานศิลปะจะมีส่วนที่เป็นแกนกลางหรือศูนย์กลางทำให้แบ่งออกได้เป็นด้านซ้าย ด้านขวา ด้านบน ด้านล่าง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ทั้งสองด้านโดยเฉพาะด้านซ้ายและด้านขวามีความสมดุลกัน

การจัดความสมดุล แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ความสมดุลกันโดยจัดภาพให้มีรูปร่าง รูปทรง หรือสีล้นเหมือนกันทั้งซ้ายและขวา

ภาพที่ 26 การออกแบบลวดลายกระเบื้องที่อาศัยสมดุลแบบเหมือนกันทั้งซ้ายและขวา

ที่มา : <http://www.manager.co.th/iBizChannel.2552/06/02>.

2. ความสมดุลกันโดยจัดภาพที่มีรูปร่าง รูปทรง หรือสีล้นด้านซ้ายและขวาไม่เหมือนกัน แต่ให้ความรู้สึกในการถ่วงน้ำหนักให้สมดุลกันได้

ภาพที่ 27 การจัดภาพแบบ สมดุลแบบซ้าย-ขวาไม่เท่ากัน

ที่มา : <http://www.visualizerclub.com.2555/06/02>.

จังหวะและจุดสนใจ (Rhythm and Emphasis)

ในการจัดภาพควรจัดให้เกิดจังหวะและจุดสนใจประกอบกันไปด้วย การจัดภาพให้มีจังหวะที่เหมาะสม กลมกลืนสวยงามนั้นจะต้องคำนึงถึงบริเวณว่างด้วย จังหวะจึงเป็นการจัดภาพในลักษณะของการซ้ำที่เป็นระเบียบ ได้รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวต่อเนื่องของเส้น น้ำหนัก สีและรูปทรงจนเกิดเป็นจุดสนใจ เช่น จังหวะของรูปร่าง รูปทรงที่เรียงกันแบบธรรมดาจังหวะเรียงเชื่อมโยงและจังหวะของรูปร่าง รูปทรง ที่เรียงสลับ ส่วนการจัดภาพให้เกิดจุดสนใจหรือจุดเด่นของภาพนั้น หมายถึง การจัดองค์ประกอบเพียงหน่วยเดียวเพื่อสร้างจุดที่เด่นและน่าสนใจ ซึ่งจะต้องมีการเน้นจุดเด่นหรือจุดสนใจให้เห็นชัดเจนกว่าส่วนย่อยที่เป็นจุดรองลงไป โดยคำนึงถึงขนาดที่ใหญ่กว่า รวมทั้งความเข้มของสีที่เมื่อมองดูภาพแล้ว จะทำให้สะดุดตา ทั้งนี้ตำแหน่งของจุดสนใจหรือจุดเด่นควรอยู่บริเวณศูนย์กลางของภาพ แต่ไม่ควรจะอยู่ตรงกลางพอดี อาจจะทำให้ดูเยื้องเล็กน้อยไปทางด้านใด ด้านหนึ่งก็ได้ เช่น ภาพ The Starry Night โดย ฟินเซนต์ ฟาน ก็อกซ์ ที่มีการจัดภาพในลักษณะของการซ้ำที่เป็นระเบียบ ได้รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวต่อเนื่องของเส้น น้ำหนัก สีและรูปทรงจนเกิดเป็นจุดสนใจ

ภาพที่ 28 The Starry Night ผลงาน ฟินเซนต์ ฟาน ก็อกซ์
ที่มา : <http://th.wikipedia.org.2552/06/02>.

ความกลมกลืนและความขัดแย้ง (Harmony and Contrast)

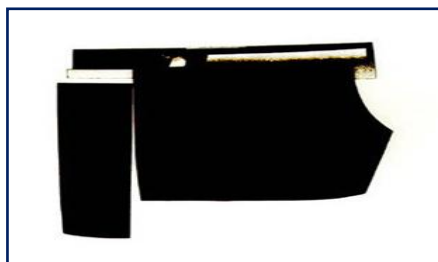
ความกลมกลืน หมายถึง การนำทัศนธาตุต่างๆ ที่ต้องการสร้างสรรค์มาจัดองค์ประกอบให้ประสานกลมกลืนสอดคล้องสัมพันธ์เข้ากันได้ ความกลมกลืนมีหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นความกลมกลืนของเส้น รูปร่าง รูปทรง ลักษณะผิว สี น้ำหนักอ่อน-แก่ และความกลมกลืนของเนื้อหาสาระทั้งหมด

ภาพที่ 29 ภาพที่มีความกลมกลืนของเส้น รูปร่างรูปทรง ลักษณะผิว สี น้ำหนักและเนื้อหา
ที่มา : <http://www.visualizer-club.com.2552/06/02>.

ความขัดแย้ง หมายถึง ความผิดแผกแตกต่างออกไปจากกลุ่มหรือส่วนรวมในลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปทรงหรือเนื้อหาก็ตาม

การจัดองค์ประกอบศิลป์ บางครั้งความขัดแย้งกับความกลมกลืนก็มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น ถ้าส่วนมากหรือทั้งหมดมีความกลมกลืนกัน อาจทำให้เกิดความรู้สึกซ้ำซาก ไม่น่าสนใจ ฉะนั้นจึงอาจออกแบบให้มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกันบ้าง ก็จะช่วยดึงดูดทำให้ผลงานเด่นสะดุดตา น่าสนใจ

ภาพที่ 30 ความขัดแย้งของรูปทรง ผลงาน พิชญ์ สุภนิมิต (คศ.1979)
ที่มา : <http://www.visualizer-club.com.2552/06/02>.

สัดส่วน (Proportion)

สัดส่วน หมายถึง การนำเอาส่วนประกอบต่างๆ มาจัดให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งแสดงความสัมพันธ์กันของจำนวน ความกว้าง ยาว ลึก น้ำหนัก ขนาดของรูปทรงต่างๆ สัดส่วนนับเป็นหลักการสำคัญของการจัดภาพ ทำให้ชิ้นงานนั้นมีความสมบูรณ์และสัมพันธ์กลมกลืนกันอย่างงดงาม เช่น สัดส่วนของมนุษย์กับที่อยู่อาศัย เครื่องใช้สอยและเสื้อผ้า สัดส่วนในทางศิลปะเป็นเรื่องราวของความรู้สึกทางสุนทรียภาพ การผสมสัดส่วนนี้หมายรวมถึงความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมกลมกลืนของสี แสง เงา และทัศนธาตุอื่นๆ ด้วย เช่น การวาดภาพหุ่นนิ่งที่ต้องอาศัยสัดส่วนที่ถูกต้องเพื่อความเหมือนจริง

ภาพที่ 31 ภาพหุ่นนิ่ง

ที่มา : <http://www.oknation.net.2552/06/02>.

การวิเคราะห์ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์

ภาพที่ 32 Still life

ที่มา : <http://www.oknation.net.2552/06/02>.

ภาพชื่อนึง หรือ Still Life ของ ปอล เซซาน ศิลปินชาวฝรั่งเศส เป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงเทคนิคการใช้ค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ของแสงและสี โดยน้ำหนักของแสงจะมีส่วนมืดและสว่าง เป็นความขัดแย้งที่มีสัดส่วนกลมกลืน ส่วนสีของผลส้มมีความเป็นเอกภาพของสีที่อยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งการจัดวางของชื่อนึงที่ประกอบด้วยขวด ผลส้ม ถ้วยชา ผืนผ้า มีพื้นที่ว่างและมีระยะห่างที่ได้จังหวะ ทำให้เกิดช่องไฟระหว่างรูปทรงแต่ละส่วน เอกภาพของรูปทรงเป็นแบบประสานกลมกลืน สีที่ศิลปินระบายลงไปทำให้เกิดพื้นผิวตามรอยแปรงและพู่กัน ช่วยสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกประทับใจของศิลปินในขณะนั้น

ใบงานที่ 4 เรื่อง ทักษะการจับตากับการจัดองค์ประกอบศิลป์

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำภาพผลงานทัศนศิลป์ที่ตนเองสนใจจำนวน 1 ภาพ มาติดลงในกรอบแล้ว
วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบศิลป์ของทัศนธาตุในงานดังกล่าวตามประเด็นที่กำหนด

1. ชื่อผลงาน .....
ผลงานของ .....
2. การจัดองค์ประกอบศิลป์ของทัศนธาตุที่ปรากฏในผลงาน
  - 1) เอกภาพ.....
  - 2) สมดุล.....
  - 3) จังหวะและจุดสนใจ.....
  - 4) ความกลมกลืนและความขัดแย้ง.....
  - 5) สัดส่วน.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ใบงานที่ 4 เรื่อง ทักษะการจับตากับการจัดองค์ประกอบศิลป์

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำภาพผลงานทัศนศิลป์ที่ตนเองสนใจจำนวน 1 ภาพ มาติดลงในกรอบแล้ว
วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบศิลป์ของทัศนธาตุในงานดังกล่าวตามประเด็นที่กำหนด

เฉลย

1. ชื่อผลงาน ..... “ดอกไม้”
ผลงานของ ..... สวัสดิ์ ตันติสุข
2. การจัดองค์ประกอบศิลป์ของทัศนธาตุที่ปรากฏในผลงาน
  - 1) เอกภาพ..... มีการสร้างเอกภาพด้วยรูปร่าง – รูปทรง สี ตลอดจนเรื่องราวที่กลมกลืนกัน
  - 2) สมดุล..... มีการจัดองค์ประกอบศิลป์ ด้วยหลักสมดุลแบบ สองข้างไม่เท่ากัน
  - 3) จังหวะและจุดสนใจ..... มีการสร้างจังหวะและจุดสนใจในด้วยเนื้อหาและพื้นผิวและแสงเงาที่แตกต่างกัน
  - 4) ความกลมกลืนและความขัดแย้ง
..... มีการสร้างเอกภาพด้วยรูปร่าง – รูปทรง สี ตลอดจนเรื่องราวที่กลมกลืนกัน
  - 5) สัดส่วน..... มีการจัดสัดส่วนของภาพด้วยขนาดสัดส่วนที่เหมือนจริง

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม

เราได้เรียนรู้มาแล้วว่า ทัศนศิลป์ (Visual art) หมายถึง ศิลปะที่มองเห็น และทราบดีว่า ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์ หมายถึง ส่วนสำคัญที่ประกอบกัน เป็นงานทัศนศิลป์ อันได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วน แสงเงา สี บริเวณว่างและพื้นผิวในส่วนนี้ เราจะ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของ ทัศนธาตุ ทัศนศิลป์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งทีนักเรียนจะต้อง ศึกษาในบทนี้มีดังนี้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมตัวเรา ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นเอง และสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้น

รูปแบบทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม

1. **จุด (dot)** ไม่มีมิติ เมื่อนำมาเรียงต่อกันจะกลายเป็นเส้น ถ้าจัดรวมกลุ่มกันจะกลายเป็นรูปร่างหรือเป็นน้ำหนักที่ให้ปริมาตรแก่รูปทรง จากจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งมีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นด้วยจินตนาการปรากฏอยู่ เรียกว่า เส้นโครงสร้าง

จุด ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสร้างสรรค์ความงามตามธรรมชาติ **จุดในงานทัศนศิลป์** เป็นจุดที่มนุษย์นำมาจัดองค์ประกอบทำให้เกิดคุณค่าทางความงาม

ภาพที่ 33 จุดในธรรมชาติ

ที่มา : <http://www.cmadong.com.2552/06/04>.

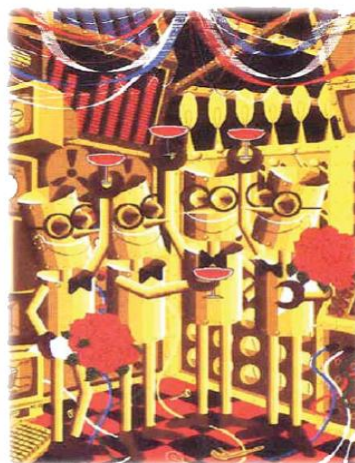

2. เส้น (line) เส้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางศิลปะที่มองเห็น แสดงออกอย่างมีความหมาย และให้อารมณ์ความรู้สึกทางจิตใจแก่ผู้ดู หรือให้ความหมายของ ขนาด ความยาว และลักษณะทางกายภาพของเส้น คือ เส้นมีมิติเดียวคือเส้นที่มีแต่ความยาว มีลักษณะต่าง ๆ คือ ตรง คด หัก โค้ง ฯลฯ มีทิศทาง มีขนาดใหญ่ หนา บาง ทำหน้าที่แบ่งที่ว่าง ออกเป็นสองส่วน สร้างขอบเขตของที่ว่างเรียงชิดกันเป็นแผ่นราบ

เส้นในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอยู่มากมาย เช่น เส้นตรงในอาคารบ้านเรือน, เสาไฟฟ้า, ไม้บรรทัด, ดินสอ, ต้นไม้ที่มีลำต้นตรง เส้นโค้งในสายไฟที่หย่อนลงมา เส้นซิกแซกในใบเลื่อย เป็นต้น

เส้นในงานทัศนศิลป์ มนุษย์นำเส้นมาจัดองค์ประกอบเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก และทำให้เกิดคุณค่าทางความงาม

ภาพที่ 34 เส้นในสิ่งแวดล้อมและในงานทัศนศิลป์

ที่มา : <http://www.cpss.ac.th.2552/06/02>.

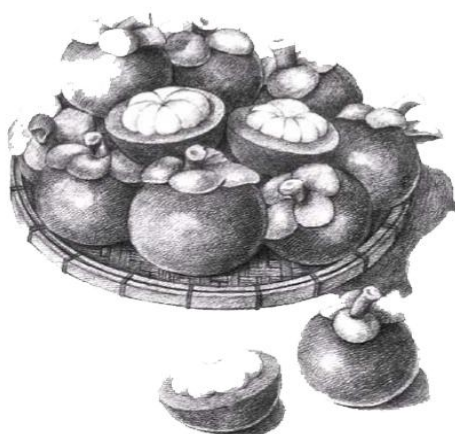

3. **น้ำหนัก (Value)** เป็นค่าของความอ่อนแก่ของสีดำหรือสีอื่น ๆ หรือของแสงและเงา น้ำหนักมีสองมิติคือกว้างกับยาว มีน้ำหนักมีความเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุหลายชนิด เช่น ช่องว่าง รูปทรง และเส้นรวมอยู่เป็นหน่วยเดียวกัน การให้น้ำหนักลงไปในภาพจะก่อให้เกิดเป็นสองมิติขึ้น และมีความยาว ความกว้าง ทิศทาง และรูปร่างพร้อมกับเส้นรอบนอกเสมอ

น้ำหนักของแสงเงาในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแสงเงาที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ มีต้นกำเนิดแห่งแสง ส่วนน้ำหนักของแสงเงาในงานทัศนศิลป์ เป็นแสงเงาที่ศิลปินผู้สร้างสรรค์ได้เลียนแบบแสงเงาที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติ โดยอาศัยความรู้ การศึกษา การสังเกต ตลอดจนทักษะในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ จึงบังเกิดงานทัศนศิลป์ ที่มีคุณค่าทางความงามและความรู้สึก

ภาพที่ 35 น้ำหนักของแสงเงาในธรรมชาติ
ที่มา : <http://www.cpss.ac.th.2552/06/02>.

ภาพที่ 36 น้ำหนักของแสงเงาในงานทัศนศิลป์
ที่มา : <http://www.cpss.ac.th.2552/06/02>.

4. สี (Color) เป็นปรากฏการณ์ของแสงที่ส่องกระทบวัตถุ สะท้อนเข้าสู่ตามนุษย์ สี มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ เช่น สีแดง กล้าหาญ อันตราย เร้าใจ สะดุดตา ดังที่ได้ศึกษาไปแล้วในข้างต้น

สีในธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์ของแสงที่ส่องกระทบวัตถุ สะท้อนเข้าสู่ตามนุษย์ เป็นสีที่เกิดจากการประสานกันของสีแสง ส่วนสีในงานทัศนศิลป์เกิดจากการสังเกตและเลียนแบบสีจากธรรมชาติ โดยได้นำเอาธาตุต่าง ๆ ที่สัมผัสได้ เช่น ดิน หิน พืชพันธุ์ต่าง ๆ แทนสีที่มองเห็นจากการที่แสงในธรรมชาติกระทบวัตถุแล้วสะท้อนเข้าตามนุษย์ สีในงานทัศนศิลป์ เป็นสีที่สามารถผสมผสานกันได้เช่นเดียวกับการผสมกันของสีแสงในธรรมชาติแต่ต่างกันที่การใช้สีสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สามารถใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สร้างสรรค์งานเหนือธรรมชาติได้

ภาพที่ 37 สีเส้นในธรรมชาติและงานทัศนศิลป์

ที่มา : <http://www.thaiartstudio.com/index.php.2555.06/02>.

5. **พื้นผิว (texture)** พื้นผิว หมายถึง ลักษณะของบริเวณผิวหน้าของสิ่งต่าง ๆ ที่เมื่อสัมผัสแล้วสามารถรับรู้ได้ว่ามีลักษณะอย่างไร คือรู้ว่า หยาบ ขรุขระ เรียบ มัน ด้าน เนียน สาก เป็นต้น

พื้นผิวในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผิวสัมผัส ที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของวัตถุนั้น ๆ และให้ความรู้สึกทางกายสัมผัส และพื้นผิวที่เกิดจากการปรุงแต่ง เช่น การแกะสลักพื้นผิวของไม้เป็นลวดลายเพื่อให้สัมผัสได้เด่นชัด ส่วน **พื้นผิวในงานทัศนศิลป์** เป็นเทคนิค การสร้างพื้นผิวที่ลอกเลียนและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ สามารถทำได้หลายแบบ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ อาจเขียนเป็นลวดลายหรือรูปทรงต่าง ๆ, การแกะ, การปั้น, การหล่อ, การฉลุ เพื่อให้เกิดพื้นผิวแห่ง การสร้างสรรค์ใหม่

ภาพที่ 38 พื้นผิวในงานทัศนศิลป์

ที่มา : <http://www.siam1.net/article-10499.html.2552/06/02>.

6. รูปร่าง (Shape) และรูปทรง (form)

รูปร่าง (Shape) คือ รูปแบน ๆ มี 2 มิติ มีความกว้างกับความยาวไม่มีความหนาเกิดจากเส้นรอบนอกที่แสดงพื้นที่ขอบเขตของรูปต่าง ๆ เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม หรือ รูปอิสระที่แสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าแสดงปริมาตรหรือมวล

รูปทรง (Form) คือ รูปที่ลักษณะเป็น 3 มิติ โดยนอกจากจะแสดงความกว้างความยาวแล้ว ยังมีความลึก หรือความหนา หนุน ด้วยเช่น รูปทรงกลม ทรงสามเหลี่ยม ทรงกระบอก เป็นต้น ให้ความรู้สึกมีปริมาตร ความหนาแน่น มีมวลสาร ที่เกิดจากการใช้ค่าน้ำหนัก หรือการจัดองค์ประกอบของรูปทรง หลายรูปรวมกัน

รูปร่างและรูปทรงโดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ รูปร่างและรูปทรงเรขาคณิต (Geometric form) และรูปร่างและรูปทรงอิสระ (free form)

รูปร่างและรูปทรงในงานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นแบบในการถ่ายทอดความงาม ความรู้สึกของรูปร่างและรูปทรงในงานทัศนศิลป์

ภาพที่ 39 รูปร่างและรูปทรงในงานทัศนศิลป์

ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/color-water/page2.2552/06/02>.

7. ที่ว่าง (space) คือ คู่ของรูปทรงที่ขัดแย้งกันตรงกันข้าม มีบทบาทในการสร้างและเสริมรูปทรงให้เด่นชัดขึ้น ความหมายของที่ว่างมีอยู่หลายประการ เช่น หมายถึงอากาศที่โอบล้อมรูปทรง หรือระยะห่างระหว่างรูปทรง หรือที่เรียกว่า “ช่องไฟ” เป็นต้น

ภาพที่ 40 ที่ว่างในธรรมชาติที่มองดูแล้วปลอดภัยไม่ทึบตันและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดจินตนาการเป็นงานศิลปะ

ที่มา : <http://pepolovely5401395.blogspot.com.2552/06/02>.

ภาพที่ 41 ที่ว่างในงานทัศนศิลป์ซึ่งศิลปินถ่ายทอดความงาม
ที่มา : <http://pepolovely5401395.blogspot.com.2552/06/02>.

ใบงานที่ 5

เรื่อง ทักษะในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ทัศนศิลป์หมายถึงอะไร .....
2. สิ่งแวดล้อมหมายถึงอะไร .....
3. ทักษะหมายถึงอะไร .....
4. ทักษะมีความสำคัญอย่างไร .....
5. ประเภทของทักษะมีอะไรบ้าง .....
6. จงอธิบายความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของทักษะในสิ่งแวดล้อมกับทักษะในงานทัศนศิลป์
ความแตกต่าง

ทักษะในงานทัศนศิลป์	ทักษะในสิ่งแวดล้อม
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

ความคล้ายคลึงกัน

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 5 เรื่อง ทักษะในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

เฉลย

1. ทัศนศิลป์หมายถึงอะไร ศิลปะที่รับรู้ความงาม ความสุนทรีย์ได้ด้วยตา
2. สิ่งแวดล้อมหมายถึงอะไร สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา
3. ทักษะหมายถึงอะไร ส่วนสำคัญในการที่รวมกันเป็นรูปร่าง รูปทรง ของสิ่งทั้งหลายตามที่เรา.....
.....มองเห็น
4. ทักษะมีความสำคัญอย่างไร ทักษะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่จะนำมาสร้างงานทัศนศิลป์
5. ประเภทของทัศนธาตุมีอะไรบ้าง จุด เส้น สี แสงเงา รูปร่าง รูปทรง ขนาดสัดส่วน พื้นผิว จังหวะ.....
.....บริเวณว่าง
6. จงอธิบายความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อมกับทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์
ความแตกต่าง

ทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์	ทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อม
1. เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์	1. เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
2. รูปลักษณะที่ปรากฏถูกควบคุมให้เป็นไปตามจินตนาการและแนวคิดของผู้สร้าง	2. รูปลักษณะที่ปรากฏถูกเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่สามารถควบคุมได้
3. สามารถพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่องตามความคิดจินตนาการของผู้สร้าง	3. รูปลักษณะที่เกิดเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นมา อย่างไรก็เป็นไปอย่างนั้น
4. รูปลักษณะของความงามมีปรากฏได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่เป็นไปตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง	4. รูปลักษณะและความงามปรากฏได้เป็นบาง เวลาบางพื้นที่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของธรรมชาติ

ความคล้ายคลึงกัน

ความคล้ายคลึงกันระหว่างทัศนธาตุในทัศนศิลป์ที่มนุษย์สร้างขึ้นกับทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ รูปลักษณะของทัศนธาตุ คือ จุด เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วน พื้นผิว ฯลฯ บางอย่างจะมีรูปลักษณะคล้ายกันโดยบังเอิญ เพราะมีความงามความแปลกตา น่าสนใจในตัวของทัศนธาตุเอง

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง ทศนธาตุ

วิชาทัศนศิลป์(ศ21102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดใส่เครื่องหมายกากบาท x ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็น **ไม่ใช่** องค์ประกอบของทัศนธาตุ

- ก. น้ำหนัก ที่ว่าง
- ข. เส้น สี แสงเงา
- ค. รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว
- ง. ความสมดุล ลัดส่วน จุดสนใจ

2. ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของทัศนธาตุ คืออะไร

- ก. สี
- ข. เส้น
- ค. รูปทรง
- ง. แสงเงา

3. เส้นที่ให้ความรู้สึกแข็งแรงมั่นคง คือข้อใด

- ก. เส้นฟันปลา
- ข. เส้นตรงตามแนวตั้ง
- ค. เส้นตรงตามแนวนอน
- ง. เส้นเอียงหรือเส้นทแยง

4. การจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ต้องการให้เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน คือข้อใด

- ก. จังหวะและจุดสนใจ
- ข. ความเป็นเอกภาพ
- ค. ความสมดุล
- ง. ลัดส่วน

5. สีขั้นที่ 1 หรือแม่สี ได้แก่สีอะไรบ้าง

- ก. สีแดง สีส้ม สีม่วง
- ข. สีน้ำเงิน สีเขียว สีแดง
- ค. สีเหลือง สีน้ำเงิน สีม่วง
- ง. สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

6. สีขั้นที่ 2 เกิดจากแม่สี 2 สีผสมกันในอัตราส่วนเท่าไร

- ก. อัตราส่วน 1 : 1
- ข. อัตราส่วน 1 : 2
- ค. อัตราส่วน 1 : 3
- ง. อัตราส่วน 1 : 4

4. ข้อใดคือลักษณะของรูปทรงที่ถูกต้อง

- ก. รูปทรงมี 2 มิติ
- ข. รูปทรงมี 3 มิติ
- ค. รูปทรงไม่มีน้ำหนัก
- ง. รูปทรงไม่มีปริมาตร

ไม่ยากเลยใช่มั้ยครับ

9. ข้อใดคือการจัดองค์ประกอบศิลป์

- ก. การจัดบริเวณให้เหมาะสม
- ข. การนำ แสง เงา สี จังหวะ มาจัดร่วมกัน
- ค. การแยกส่วนประกอบของทัศนธาตุออกให้ชัดเจน
- ง. การนำทัศนธาตุมาประกอบกันให้เกิดงานทัศนศิลป์

7. สีในข้อใดให้ความรู้สึก “ใจเย็น สง่า นวลตา สุขุม”

- ก. สีม่วง
- ข. สีส้ม
- ค. สีเทา
- ง. สีน้ำตาล

10. สิ่งแวดล้อมกับการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์มีความ สัมพันธ์กันอย่างไร

- ก. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์
- ข. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ
- ค. สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสุขให้กับมนุษย์
- ง. สิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์มีการดำรงชีวิตมาแต่โบราณ

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ก   2. ข   3. ง   4. ข   5. ค
6. ค   7. ค   8. ค   9. ค   10. ข

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ข   2. ง   3. ข   4. ก   5. ค
6. ค   7. ค   8. ข   9. ค   10. ค

สำหรับคนเก่ง เอาไปเลย!!

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา
ลาดพร้าว, 2545.
- สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.
- โชติก เก่งเชตรกิจ และคณะ. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2546.
- ผดุง ศิริรัตน์. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** กรุงเทพมหานคร
: องค์การการค้าของ สกสค., 2552.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **กระบวนการเรียนการสอน “ทัศนศิลป์” ในระดับประถมศึกษา สำหรับครู
ยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2545.
- มานพ ถนอมศรี. **ศิลปะสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : เอมีเทรดดิ้ง, 2546.
- วิฑูรย์ ไสแก้ว. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2551.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ทัศนศิลป์ ม.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2546.
- วิโชค มุกดามณี. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร
: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด, 2555.
- สุชาติ เกาทอง และคณะ. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ศิลปะ
ทัศนศิลป์ ม.1 ช่วงชั้นที่ 3**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2550.
- สุวิทย์ มูลคา และอรทัย มูลคา. **วิธีจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2545.
- อารี พันธุ์มณี. **คิดอย่างสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ดันอ้อ 1999, 2543.

ภาคผนวก

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ - สกุล นางสาวพิมพ์สวาสดี ผกากรอง
เกิดวันที่ 10 เดือน กันยายน พ.ศ. 2517
วุฒิการศึกษาสูงสุด ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน, บริหารการศึกษา)
จากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ที่อยู่ 146/1 หมู่ที่ 7 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80000

ประวัติการรับราชการ

- เริ่มรับราชการเมื่อวันที่ 20 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2543
โรงเรียนบ้านตามุง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
- ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ครู อันดับ ค.ศ. 2 สังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาจุฬาภรณ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12